

NATURPLANTER OG FREMMEDE ARTER

Hvorfor vi trenger begge deler i norske anlegg.

Min bakgrunn

Landskapsarkitekt som tok en omvei via jusstudier

Fra Bø i
Telemark

Asker
Kunstskole

Jusstudie UIO

Kunnskaps-
departementet

Landskapsarkitektur
NMBU

11 år i Asplan Viak
Foto: Hanne Jonassen

Innhold

- Hva gjør spørsmålet naturplanter versus fremmede arter så aktuelt
- Hva menes med planter fra naturen i anlegg
- Hva menes med fremmede arter i anlegg
- Naturplanter og fremmede arter i anlegg- fra hortikultur til natur
- Hortikultur
- Naturalistisk planting
- Økologisk planting
- Revegetering
- Natur
- Fordeler og ulemper ved bruk av planter fra naturen i anlegg
- Fordeler og ulemper ved bruk av fremmede arter i anlegg
- Hva skal vi bruke hvor
- Eksempler

Hva gjør spørsmålet naturplanter versus fremmede arter så aktuelt?

- Krav om å begrense bruk av skadelige fremmede organismer jfr. Naturmangfoldloven og Forskrift om fremmede organismer
- Miljøsertifiseringsordninger som Breeam (Building Research Establishment Environment Assessment Method)
- Krav fra kommunen i for eksempel reguleringsplaner
- Internasjonal trend som følge av naturmangfoldskrisa

Fra taket på Vega scene, Kværnerbyen og Vikaterrassen Foto: Åse Holte, Asplan Viak

Hva menes med planter fra naturen i anlegg

- Naturplanter er vanskelig å definere, men de må som et minimum forekomme naturlig i Norge – sjekkes i artsdatabankens rødliste
- Ofte brukes begrepet stedegne arter som heller ikke er tydelig definert [Karplanter som ikke er stedegne - vurdering av følger for biologisk mangfold - Vitenskapskomiteen for mat og miljø \(vkm.no\)](#)
- I våre prosjekter kan det bety alt på skalaen nedenfor – et komplisert felt, genetikken til planter i Norge er langt fra kartlagt.
- Hva som gjelder i prosjekter kommer an på myndighetskrav og ambisjonsnivå hos oppdragsgiver – bør avklares tidlig i prosjektet

Planter som forekommer naturlig i Norge, men hvor det ikke er viktig om frøkilden* er fra utlandet

Planter som forekommer naturlig i Norge og har norsk frøkilde

Planter som vokser naturlig i en region og har frøkilde fra denne

Planter fra nærområdet med frøkilde fra nærområdet

Planter hentet direkte fra naturen på stedet

* NS 4400:2018 3.7 frøkilde geografisk lokalisering for populasjonen eller individ som frøet er høstet fra.

Hva menes med fremmede arter i anlegg

- Definisjonen i Artsdatabanken: «Fremmede arter er arter som opptrer utenfor sitt naturlige utbredelsesområde, det vil si utenfor det området arten kan spre seg til naturlig uten hjelp av mennesker.»
- Artsdatabanken har satt en grense ved planter som er etablert i Norge etter 1800 samt et utvalg arter som trolig vil etablere seg i Norge innen 50 år. Disse plantene utgjør Fremmedartslista.
- Artsdatabanken sier også at en plante også kan være regionalt fremmed
- NB! Om en plante er definert som fremmed sier ikke noe om den er skadelig for norsk natur - miljørisikovurdering
- Hva som gjelder i et prosjekt må avklares tidlig og kommer an på myndighetskrav og ambisjonsnivå hos oppdragsgiver

Fremmede skadelige arter

Planter (på fremmedartslista og) som utgjør en miljørisiko på stedet jfr. krav om miljørisikovurdering i Forskrift om fremmede organismer

Minimumskrav i alle anlegg

Planter på fremmedartslista med angitt risikokategori for eksempel svært høy og høy risiko

Alle planter på fremmedartslista. Planter som kom til Norge etter 1800/planter som trolig vil etablere seg her innen 50 år.

Planter som ikke forekommer naturlig i en region (regionalt fremmed)

Planter som ikke forekommer i naturen på stedet.

Naturplanter og fremmede arter i anlegg – fra hortikultur til natur

Hortikultur

Hortikultur

Naturalistisk planting

Økologisk planting

Revegetering

Natur

- Begrenset antall arter, særlig ved minimalistisk stil
- Hovedsakelig fremmede arter
- Estetikk hovedfokus
- Formelt beplantingsmønster- hver plante har sin faste plass
- Skjøtselsintensivt – pga. hver plante har sin faste plass

Bed med sommerblomster i Luxembourghagen Paris
Foto: Gry Ellen Ringstad, Asplan Viak

Naturalistisk planting

Hortikultur

Naturalistisk planting

- Gjerne mange arter
- Fremmede arter/ikke fokus på planter fra naturen
- Estetikk hovedfokus
- Beplantningsmønster inspirert av naturen. Ikke dynamisk - hver plante har sin plass
- Kan være skjøtselsintensivt

Økologisk planting

Revegetering

Natur

Sarah Price sin hage på Chelsea Flower Show 2018, Foto: Gry Ellen Ringstad, Asplan Viak

Økologisk planting

Hortikultur

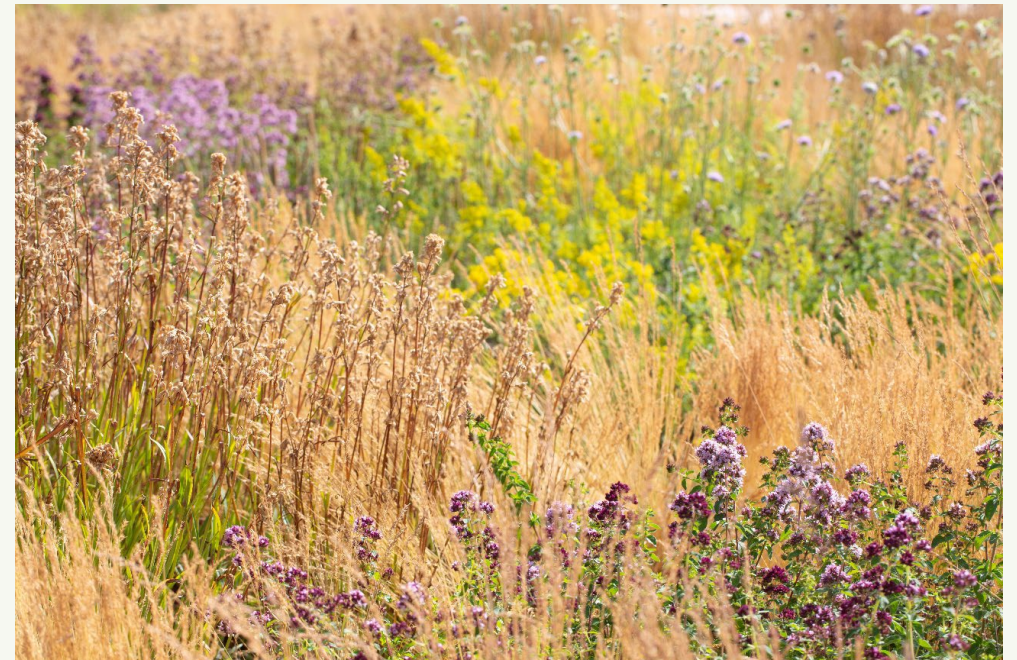
Naturalistisk planting

Økologisk planting

Revegetering

Natur

- Mange arter
- Fokus på naturplanter, men kan også ha fremmede arter
- Estetikk kan være mindre viktig
- Beplantingsmønster inspirert av naturen, dynamisk
- Relativt stabil uten mye skjøtsel
- Særlig fokus på økologisk funksjon: nektar, ly, mat og klimatilpassing eks. regnbed, blågrønne tak

Taket på Vega scene , Foto: Åse Holte, Asplan Viak

Revegetering

Hortikultur

Naturalistisk planting

Økologisk planting

Revegetering

Natur

- Mange arter avhengig av metode
- Bare naturplanter
- Estetikk integrert i omkringliggende natur
- Dynamisk
- Kun skjøtsel i etableringsfasen

Eldhusøya, revegetering, Foto: Asplan Viak

Natur

Hortikultur

Naturalistisk planting

Økologisk planting

Revegetering

Natur

Innpassing av elementer uten å ødelegge natur

Halden fengsel, bevaring av eksisterende naturlig vegetasjon, Foto: Asplan Viak

Fordeler og ulemper ved bruk av planter fra naturen i anlegg

Fordeler

- Klimatilpasset
- Positivt for naturmangfold bl.a. pollinerende insekter
- Kan gi mindre problemer med spredning av fremmede arter
- Gir identitet til beplantningen
- Naturlig estetikk lettere å oppnå
- Kan gi mindre import dersom det kan settes krav om at planten må være produsert her

Ulemper

- Definisjon av naturplante kan være vanskelig- utfordrende å beskrive riktig
- Mangel på kunnskap om ville planter i anlegg
- Lite på markedet, krever kontraktsdyrking som tar tid. I endring.
- Prydverdien kan være begrenset
- Anleggsegenskaper som dekkevne kan være dårlig – kompenseres med å plante tett
- Lite kunnskap om skjøtsel – i endring.

Fra taket på Vega scene , Foto: Åse Holte, Asplan Viak

Fordeler og ulemper ved bruk av fremmede arter i anlegg

Fordeler

- Har ofte stor pryddverdi
- Anleggstilpasset
- Stort tilbud
- Tilbud av planter for lang sesong
- Tilbud av planter for ulike situasjoner og klima
- Kan være positive for pollinerende insekter

Ulemper

- Gir mindre stedsidentitet til beplantningen
- Kan være skadelig for norsk natur om de får spre seg, påbudt med miljørisikovurdering
- Kan være mindre viktig enn naturplanter for pollinerende insekter.
- Blir ofte importert og kan gi innførsel av skadedyr/sykdommer. Import kan unngås.

Fra Kværnerbyen , Foto: Åse Holte, Asplan Viak

Hva skal vi bruke hvor - Naturplanter og /eller fremmede arter?

Fra Kongensgate 1 , Foto: Gry Ellen Ringstad, Asplan Viak

- Alltid en vurdering av rett plante på rett plass
- Kontekst: urban eller nær naturverdier?
- Hva slags funksjon skal beplantningen ha?
- Lokalklima
- Jord
- Er det et historisk anlegg som skal restaureres eller rekonstrueres?
- Hva slag skjøtsel kan en forvente?
- Er det rom i prosjektet for å teste noe nytt, i hvert fall på et begrenset område?
- Er det tid til kontraksdyrking av naturplanter eller finnes de allerede på markedet?

Hvorfor trenger vi både planter fra naturen og fremmede arter i anlegg - oppsummering

Ved å bruke både fremmede arter og planter fra naturen får vi en enda større plantepalett og dermed bedre muligheter for å få til gode mangfoldige plantesammensetninger som er tilpasset stedet, ønsket funksjon og skjøtelsnivå.

Vellykkede anlegg er bra for miljøet

Fra Kongensgate 1 , Foto: Gry Ellen Ringstad, Asplan Viak

Fra Kværnerbyen , Foto: Åse Holte, Asplan Viak

Fra Vega scene , Foto: Åse Holte, Asplan Viak

Eksempler

Kongensgate 1 – Historisk anlegg med hortikulturell planting

- Fremmede arter og noen arter fra norsk natur, men med ukjent frøkilde
- Tilpasning av plantevalg til historisk situasjon
- Høyt fokus på estetikk
- I urban setting uten tilgrensende natur

Testbed i Viakterrassen – naturalistisk planting

Vikaterrassen , Foto: Åse Holte, Asplan Viak

- Fremmede arter og noen arter fra norsk natur, men med ukjent frøkilde
- Fokus på tilrettelegging for pollinerende insekter
- Høyt fokus på estetikk
- I urban setting uten tilgrensende natur
- Norskproduserte planter

Vega scene – blågrøn tak med økologisk planting

- Lokale arter med lokal frøkilde
- Blågrønt tak krevde robust klimatilpasset plantemateriale.
- Taket er ikke beregnet for opphold og det ble derfor enklere å velge en naturlig estetikk.
- Oppdragsgiver hadde høye miljø ambisjoner og ønsket fordrøyning av overvann og bidrag til lokalt arts mangfold
- Det var tid til frøinnsamling og kontraktsdyrking.
- Breeam sertifisering utløste krav om skjøtelsesplan

Takk for meg!